

VERWERKINGSMATERIAAL EXAMENTOUR VWO | VERSIE A

VISUELE ANALYSE VAN SCHILDERKUNST IN DE 17DE, 19DE EN 20STE EEUW

Eregalerij, Rijksmuseum

Brieflezende vrouw, Johannes Vermeer, ca. 1663

Dit verwerkingsmateriaal wordt aangeboden na afloop van de examentour 'Burgerlijke cultuur in de zeventiende eeuw.' Voor het vak Kunst Algemeen zijn visuele analysevaardigheden van groot belang. Ten slotte gaat het merendeel van jullie eindexamen over het kijken naar kunst en het onderbouwen van deze bevindingen met de juiste vakinhoudelijke begrippen. Om jullie hierin te ondersteunen, zijn er hieronder een aantal opdrachten te vinden die gericht zijn op het analyseren van kunst in verschillende periodes. We springen van de burgerlijke zeventiende naar de dramatische negentiende eeuw en eindigen in de abstracte twintigste eeuw.

Deze opdrachten zijn uit te voeren in het Rijksmuseum, maar ook thuis of op school op de computer met behulp van de online collectie op www.rijksmuseum.nl.

Opdracht 1

Thema: emotie en dramatiek

In de tour hebben jullie een vergelijking gemaakt tussen de barokkunst en de burgerlijke kunst in de zeventiende eeuw. De dramatiek in de barok werd onder andere gecreëerd door de felle kleuren, suggestie van beweging door de diagonale lijnen en de zichtbare emoties op de gezichten. De dramatiek in de burgerlijke kunst daarentegen was ingetogener. Voorbeelden hiervan zijn de schilderijen van de kunstenaar Johannes Vermeer.

A. Welke typerende manier van VORMGEVEN van dramatiek/emotie in de burgerlijke kunst van de

zeventiende eeuw laat Johannes Vermeer zien in 'Brieflezende vrouw' (1663, Eregalerij)? Leg je antwoord uit.

Ga nu naar zaal 1.14 en lees de introductie over de romantiek hieronder door.

De romantiek is de benaming van een negentiende-eeuwse levenshouding en kenmerkt zich als een periode waarin de heersende ideeën rondom de Verlichting werden achterhaald en de industrialisatie en verstedelijking opkwam. Hiermee kwam ook een toenemende armoede en eenzaamheid van het individu in een anonieme maatschappij. Kunstenaars zochten in deze maatschappij hartstocht en diepzinnigheid van het innerlijke. Het gevoel kwam voorop te staan en ze wijzen het verstand als enig redmiddel van de maatschappij af. De romanticus leefde in onvrede met de maatschappij en vluchtte uit het hier en nu: naar andere culturen, naar het verleden, in sprookjes of de natuur.

VERWERKINGSMATERIAAL EXAMENTOUR VWO | VERSIE A

VISUELE ANALYSE VAN SCHILDERKUNST IN DE 17DE, 19DE EN 20STE EEUW

Schipbreuk op een rotsachtige kust, Wijnand Nuijen, ca. 1837

Landschap bij naderend onweer, Willem Roelofs (I), 1850

B. In de romantiek staat de dramatiek ook centraal. Kies voor deze opdracht één van de volgende schilderijen in zaal 1.14:

- *Schipbreuk op een rotsachtige kust*, Wijnand Nuijen, ca. 1837;
- *Landschap bij naderend onweer*, Willem Roelofs (I), 1850

Hoe is de dramatiek weergegeven in jouw gekozen schilderij? Kijk naast de VOORSTELLING, ook naar de VORMGEVING en TECHNIEK.

Voorstelling

Vormgeving

Techniek

C. In de Republiek neemt de burgerlijke kunst de schoonheid van de zichtbare natuur als uitgangspunt. Het doel is de sociale status van de burger te verhogen en te tonen. Vaak gaat het ook om lering en vermaak en altijd ook om esthetisch genot. Altijd wordt hierbij de calvinistische betamelijkheid in acht genomen.

Waarom kozen de romantici voor het onderwerp 'natuur' in hun schilderijen?

Ga nu naar zaal 3.3 en lees de introductie over moderne kunst hieronder door.

VERWERKINGSMATERIAAL EXAMENTOUR VWO | VERSIE A

VISUELE ANALYSE VAN SCHILDERKUNST IN DE 17DE, 19DE EN 20STE EEUW

De vierkante man, Karel Appel, 1951

Mondriaanjurk, Yves Saint Laurent, Abraham, Bianchini-Férier, 1965

Moderne kunst in de eerste helft van de twintigste eeuw: expressionisme

De eerste expressionistische schilderijen werden aan het eind van de negentiende eeuw in Frankrijk gemaakt. De expressionisten verzetten zich tegen de natuurgetrouwe weergave. Kenmerkend was hun vereenvoudigde schilderwijze, gedeformeerde vormen en krachtige kleuren.

De Cobra-beweging was een korte periode in de Europese expressionistische moderne kunst. Ze reageerden tegen de heersende academische, intellectuele 'bedachte' kunstvormen, en propageerden juist 'het spontane', expressie van hun emoties. Ze lieten zich inspireren door primitieve kunst, kindertekeningen en outsider art: in hun ogen 'onbedorven' en zuivere kunst.

D. In de schilderijen van COBRA-kunstenaar Karel Appel is ook een zekere mate van dramatiek en emotie te zien. Kies uit de collectie Karel Appel in zaal 3.3 een schilderij dat qua VOORSTELLING en VORMGEVING/TECHNIEK ook een bepaalde dramatiek uitbeeldt én leg uit hoe Appel dit doet.

Titel schilderij

Vormgeving

Techniek

Maak tot slot een foto van jouw gekozen kunstwerk met je mobiel (zonder flits!) om de opdracht later in de klas te kunnen bespreken.

Opdracht 2 Thema: van realisme naar abstractie

In de burgerlijke kunst in de zeventiende eeuw hebben jullie gezien dat er een sterke mate van (selectief) realistisch schilderen was; de schoonheid van het zichtbare. Er was dus grote aandacht voor detail en stofuitdrukking, nieuwe onderwerpen/genres, ingetogen, sober kleurgebruik, intiem, meestal weinig beweging en/of dramatiek, vaak moraliserende symboliek en veel aandacht voor licht.

In zaal 3.4 vind je de Mondriaanjurk van kledingontwerper Yves Saint Laurent uit 1965. De abstract geometrische beeldtaal van De Stijl uit de jaren 20 inspireerde veertig

VERWERKINGSMATERIAAL EXAMENTOUR VWO | VERSIE A

VISUELE ANALYSE VAN SCHILDERKUNST IN DE 17DE, 19DE EN 20STE EEUW

Schotelreliëf, Jan Schoonhoven, 1963

Mondriaanjurk, Yves Saint Laurent, Abraham, Bianchini-Férier, 1965

jaar later een nieuwe generatie kunstenaars.

A. Leg aan de hand van de VORMGEVING uit waarom een schilderij van Piet Mondriaan, zoals gebruikt op de jurk, typerend is voor de zoektocht naar schoonheid in de kunst door kunstenaars in het begin van de twintigste eeuw.

.....

.....

.....

.....

.....

B. Waarom zou een dergelijke experimentele vormtaal van Mondriaan niet hadden gekund in de burgerlijke cultuur van de zeventiende eeuw?

.....

.....

.....

.....

.....

C. Zoek nu zaal 3.3 of 3.4 een kunstwerk die op het gebied van VORMGEVING past bij de Mondriaanjurk. Licht je keuze duidelijk toe. Maak tot slot een foto van het

werk met je mobiel (zonder flits!) om de opdracht later in de klas te kunnen bespreken.

Kunstenaar, titel jaar, kunstwerk:

Toelichting

.....

.....

.....

.....

D. Bekijk nu het werk Schotelreliëf van Jan Schoonhoven uit 1963 (zaal 3.4). Zou je kunnen stellen dat dit werk van Schoonhoven een waardige opvolger is van het werk van Piet Mondriaan? Beargumenteer je keuze aan de hand van de VORMGEVING en de TIJDSGEEST!

Dit werk is wel/niet een waardige opvolger van het schilderij van Piet Mondriaan, omdat

.....

.....

.....

.....

VERWERKINGSMATERIAAL EXAMENTOUR VWO | VERSIE A

VISUELE ANALYSE VAN SCHILDERKUNST IN DE 17DE, 19DE EN 20STE EEUW

De Gele Ridders, George Hendrik Breitner, 1885 - 1886

Zelfportret, Vincent van Gogh, 1887

Bonusopdracht

Heb je nog tijd over? Probeer dan ook onderstaande afsluitingsopdracht te maken! Maak hierbij gebruik van de schilderijen in zaal 118.

Thema: overeenkomsten door de eeuwen heen

Impressionisme

Tussen 1860 en 1870 werkte in Frankrijk een groep schilders die zich afzette tegen de heersende academische opvattingen over schilderkunst. Los van regels en tradities wilden zij de werkelijkheid weergeven zoals ze die op dat moment waarnamen. Je zou zelfs kunnen zeggen dat de impressionisten zowel naar het verleden keken als zorgden voor een experimentele boost in de kunst.

Leg uit op welke manier(en) het impressionisme overeenkomsten vindt met zowel de burgerlijke cultuur in de zeventiende, de romantiek in de negentiende als de moderne kunst in de twintigste eeuw. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de voorstelling, vormgeving, techniek en hun opvattingen over de schoonheid van kunst.

1. Impressionisme – burgerlijke cultuur:

.....

.....

.....

.....

.....

2. Impressionisme – romantiek:

.....

3. Impressionisme – moderne kunst:

.....

.....

.....

.....

.....